

Doç. Dr. Uğur Altuğ
*uguraltug06@gmail.com

Giriş

Soğuk Savaş döneminde kurulan Balkanoloji disiplini içerisindeki ilmî araştırmalar çelişkili bir gelişme evresi geçirmiştir. Balkan devletlerindeki araştırmalar, ideolojik ve milli hisleri aşamayan söylemlerden öteye geçememiş, bu yüzden birçok Balkanlı uzman bölgenin kültürel ve tarihi realitelerini görmekten uzak kalmıştır. Aslında, Balkan milletlerinin geçmiş bilinci yaratma çabaları, bağımsızlık süreçlerinin doğal bir parçasıdır, böylece milli bilinçlenme ve bu ortak amaç çerçevesinde kenetlenilebilmek mümkün olacaktır. 19. yüzyılın ikinci yarısında Balkan tarih yazımındaki romantik milliyetçi zihniyet, bu süreçte olumlu bir rol oynayacaktır. Fakat, bu zihniyet modern gelişmelerin realiteleri ve yapısına aykırı bir yaklaşımdır. O dönemde bazı Balkan milletlerinde hâkim olan materyalist tarih yorumu, Osmanlı rejimini ve çağlarını Balkan milletlerini geriletken, “boyunduruğa” maruz bırakan bir unsur ve *feodal* bir devre olarak kurguluyordu. 20. yüzyılın ikinci yarısında bu yorumla, Balkanlardaki tarih araştırmalarında meselenin ideolojik çerçevesini oluşturan bazı tezler ileri sürülmüştür. Bu tezlerde üretilen Osmanlı motifinin ana hatları kısaca şöyleydi:

1. Osmanlılar *geri feodal* bir yapıyı temsil ediyordu. Boyunduruk altına aldıkları halkların tarihi gelişimini durdurmuş, hatta geriye çevirmişlerdi. Bölgeyi *esaret* altına alıp ilkel sosyo-ekonomik koşullar içinde asırlarca sömürmüşlerdi. Osmanlı Türkleri kültürel bakımdan geri kalmış bozkır kitleleri olup, Balkanlar’daki Ortodoks Hıristiyan medeniyetinin gelişimine ağır bir darbe indirmişti. Balkan halklarının bir kısmı kılıç tehdidi altında zorla Müslümanlaştırıldılar.
2. *Osmanlı-Türk esareti döneminde* Balkan milletleri *demografik bir katastrofa* maruz kalmış, istila sırasında Osmanlılar şehir, köy ve kasabaları tahrip etmiş ve istilacıların ellerinden kurtulabilenler dağlara kaçmıştı. Sonuç olarak ciddi bir insan kitlesi tasfiye edilmişti.
3. *Osmanlı esaretinin* başlangıcından itibaren Balkan milletleri özgürlük savaşına başlamışlardır. Her fırsatta ayaklanan haydut ve eşkıyalar, aslında Osmanlı “boyunduruğuna” baş kaldıran birer kahramandı.

Balkanlarda tarih araştırmalarında göze çarpan bir başka nokta da, Müslüman-Türk ahalinin sosyal, kültürel, idari ve siyasi tarihine hiçbir önem verilmeyişidir. Bu suretle Türklerin, bölgedeki kültürel gelişime hiçbir katkılarının olmadığı teorisi ispata çalışılıyordu. Aslında imparatorluğun tarihi bir bakıma ortak inşa edilmiş bir tarihtir ama Balkanlar’daki tarih anlayışı bu görüşten oldukça uzaktı. Tarih ekollerinden her biri dönemin problemlerini, millî amaçlar ve idealler çerçevesinde kurgulamıştı. Bir bütün olarak ele alınması gereken imparatorluk devri tarihi, böylece parçalara bölünmüştü.

Osmanlıların Avrupa Coğrafyasında Hakimiyet Kurduğu Alanlar

Halil İnalçık'ın İlmî Faaliyetleri

Bu süreçte çalışmalarında her zaman bilimsel objektifliği temel prensip edinmiş olan Profesör Halil İnalçık'ın ilmî faaliyetleri hemen göze çarpacaktır. Onun tarih anlayışı bir takım şartlanmışlıklarla, belirli bir ideolojiye hizmet temeli üzerine kurulmuyordu. İnalçık, tarihi geçmişini *nakil etmek* ya da *yargılamak* yerine anlamaya ve çözümlemeye çalışıyordu. İnalçık'ın eserleri Osmanlı dönemi Balkanoloji incelemelerine modern akademik katkılar sunacaktır. İnalçık'ın Balkan tarihi araştırmaları, ancak 1966'da Sofya Kongresi'nde örgütlenebilmiş olan Balkanoloji disiplininin çok daha önce, 1940'larda eserlerini vermeye başlamıştı. Bu eserler modern Balkanoloji çalışmalarının temelini teşkil etmektedir.

Halil İnalçık'ın doktora teziyle başlayan çalışmaları, hem Osmanlı, hem de Balkanoloji çalışmalarının gelişiminde büyük katkılar sağlayan ve bir çok görüşü temelinden değiştirecek olan eserlerin ortaya çıktığı bir süreci ifade eder. Bu süreçte İnalçık'ın inşa ettiği metodoloji ve yayınlanan eserler büyük çığırılar açtı. İnalçık'ın eserleri, bugün Balkanoloji ilminin temel yapı taşları olarak kabul edilmektedir. Kendisine büyük bir prestij sağlayan ve Türk tarihçiliğini de dünya standartlarına yükseltmiş olan bu çalışmaların başlıcaları şu şekildedir: *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, "Stefan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğu'na: XV. Asırda Rumeli'de Hristiyan Sipahiler ve Menşeleri", *Hicri 835 tarihli Sûret-i Sancak-i Defteri Arvanid*, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, "Ottoman Methods of Conquest", *Gazavât-ı Sultân Murad b. Mehmed Hân, İzladı ve Varna Savaşları (1443-1444) Üzerinde Anonim Gazavâtname*.

İnalçık, arşiv belgeleri temeline dayanan araştırmaları Osmanlı Devletinin Avrupalı bir devlet olduğunu ortaya koymuştur. Bu Avrupalı devlet Balkanlarda kurulmuş, temel kurumlarını, idari, askeri, ekonomik ve sosyal organizasyonunu bu coğrafi alt yapıda üretmiştir. Balkanlarda inşa edilen sağlam devlet yapısı ve örgütlenme sayesinde Osmanlı egemenliğinin Anadolu'da tesisi mümkün olmuştur.

Halil İnalçık, Sofya Üniversitesi'nde Fahri Doktora Töreninde (2001)

İnalçık'ın eserlerinde göze çarpan en önemli özelliklerden biri, bu çalışmaların temelini arşiv belgelerinden elde edilen özgün verilerin oluşturmasıdır. Osmanlı arşiv belgelerinin önemini daha işin başındayken farkederek İnalçık, bu belgeleri kendi geliştirdiği metotlarla tahlil etmiştir. Şunu da belirtmeliyiz ki, o dönemde Osmanlı arşivleri bugünkü gibi sistemli bir tasniften yoksundu. İnalçık bu koşullarda arşiv belgeleri üzerinde çalışarak Osmanlı tarihini yeni baştan inşaa edecektir. O, bu süreci şu ifadelerle belirtir, “*Açık olarak görülmektedir ki, Türk arşivlerindeki vesikalar, Osmanlı devletinin Balkanlarda yayılışı hakkında bazı görüşleri esasından değiştirecek mahiyettedir. Osmanlı İmparatorluğunun son asrında, Balkan milletlerinin isyan ve istiklal hareketleri esnasında revaç bulan müfrit ve mutaassıp görüşlerin yavaş yavaş yumuşadığını, hatta bazı cesur yazarlar tarafından tamamıyla reddedildiğini biliyoruz. Artık ciddi hiçbir tarihçi, Osmanlı hâkimiyetinin yerli idareci ve askeri sınıfları, asilleri ya kılıçtan geçirmek yahut zorla İslamiyet'e sokmak suretiyle ortadan kaldırdığını ve onların yerine imtiyazlı feodal bir hâkim sınıf olarak Müslüman Türklerin gelip yerleştiğini iddia etmiyor*”.

Bu süreçte ilkin, o güne değin sadece ideolojik görüşlerle ve sığ söylemlerle ele alınmış olan Balkan isyanlarının gerçek sebeplerini ortaya koyacaktır. Sultan II. Abdülhamid için özel olarak hazırlanmış müfettiş raporları, arzlar, hükümler gibi Bulgar isyanları meselesine ait on ciltlik arşiv belgelerini kullanarak hazırladığı doktora teziyle, isyanların sosyal ve ekonomik koşullardan kaynaklandığını tespit edecektir. Tez ilim aleminde büyük yankı uyandırırken, siyasi ve diplomatik çevrelerde de dikkatleri üzerine çekmiş ve Bulgaristan Büyükelçiliğinden bir heyet D.T.C.F.'ne gelerek fakülte dekanı Enver Ziya Karal'ı bu çalışmadan dolayı tebriğe gelmiştir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda Balkan isyanlarına, İnalçık'ın oluşturduğu sosyal-ekonomik perspektiften ve Osmanlı arşiv belgeleri temelinden yaklaşılacak ve meseleye ilişkin yeni bir literatür doğacaktır.

TANZİMAT *ve*
BULGAR MESELESİ

HALİL
İNALÇIK

Kronik

Halil İnalçık'ın Doktora Tezi: Tanzimat ve Bulgar Meselesi

1954'te yayınladığı Arvanid Defteri, Osmanlı ve Balkanoloji araştırmalarında yeni bir çığır açacaktır. Günümüze ulaşabilmiş en eski tahrirlerden olan bu defterdeki kayıtlar başlı başına, yukarıda kısaca vurgulanan birçok ideolojik görüşü bertaraf edecek niteliktedir. Eser, İnalçık tarihçiliğinde birinci elden arşiv belgelerinin keşfi ve yayınlanması meselesinin önemini ifade etmektedir. İnalçık bu eserin önsözünde defteri yayınlamaktaki esas amacı “*tarihçinin eline emniyetle ve kolaylıkla kullanılabilir vesika malzemesi vermek...*” olarak ifade eder. Arvanid Defterinin yayınından sonra birçok Balkan akademisi, İnalçık'ın ortaya koyduğu yayın prensipleri çerçevesinde, kendi bölgelerine ait bazı tahrir defterlerini yayınlayacaktır.

İnalçık, 1940 ve 1950'lerde daha çok bir depo görünümünde olan Osmanlı arşivinde, Balkanlara ait bir takım tahrir defterlerini keşfetti. İnalçık tahrir defterlerinin yayınlanması işine büyük önem ve destek verecek, yoğunluğuna ve bir takım negatif unsurlara karşın, içerisinde bu satırların yazarının da bulunduğu bir ekip oluşturarak *1422-1423 Tarihli Köprülü, Kastorya ve Koluna Vilâyetleri Mufassal Defteri, 1445 Tarihli Paşa Livâsı İcmâl Defteri, Fatih Sultan Mehmed Döneminde Tuna Boyunda Osmanlı Düzeni* adlı eserler içerisinde II. Murad ve Fatih dönemine ait on bir defteri araştırmacıyla buluşturacaktır.

Halil İnalçık: Sûret-i Defter-i Sancak-i Arnavid

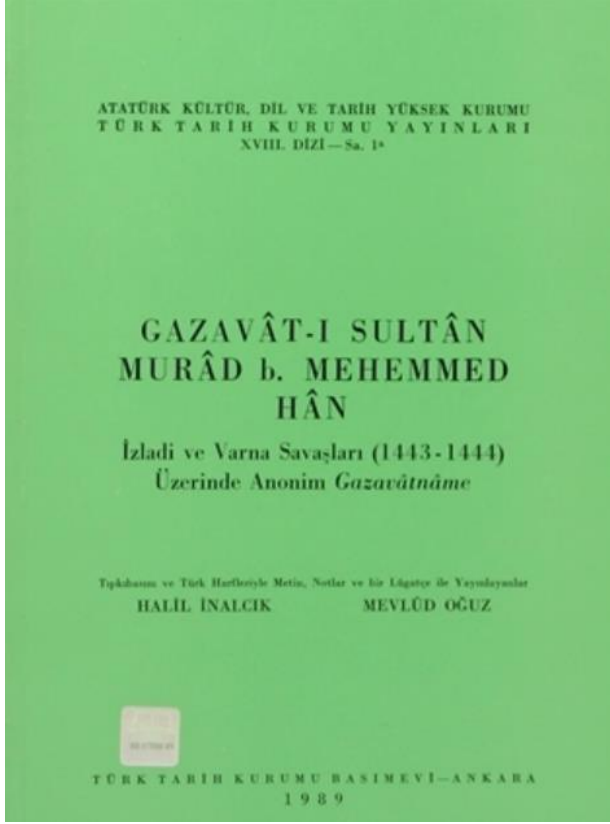
1954'te yayınlanan "*Stefan Duşan'dan Osmanlı İmparatorluğu'na: XV. Asırda Rumeli'de Hıristiyan Sipahiler ve Menşeleri*" adlı çalışması, ilmi çevrelerde büyük bir yankı uyandırdı. İnalçık, Balkanlara ait erken devir tahrirlerini kullanarak, Osmanlı devletinin kuruluşu ve Balkanlarda yayılışı meselesi üzerinde bir takım subjektif ve maksatlı yaklaşımlarla türetilmiş ciddi dayanak ve kaynaklardan yoksun teorileri çürütmüştür. Tahrir defterleri üzerindeki araştırmaları esnasında İnalçık, Osmanlı tımar sistemi içerisinde kendilerine çeşitli vazifeler verilmiş olan Hıristiyan unsurları keşfetmiş ve bu mesele üzerine odaklanmıştır. İnalçık bu araştırmayla mahalli feodal beylerin ve Hıristiyan sipahilerin Osmanlı sistemine entegrasyonu meselesini, dini vazifelilerin yeni statülerini, voynuk, martolos, eflak gibi grupların Osmanlı sistemindeki görünümünü, baştina ve çiftlik kurumlarının Osmanlı idaresindeki yerini ve Balkanlarda İslamlaşmanın seyrini ortaya koydu.

İnalçık'ın, yayınladığı İzladi ve Varna savaşlarını (1443-1444) anlatan anonim gazavâtnâme önemli bir kaynaktır. Eser Osmanlı tarih yazıcılığının ilk döneminde yazılmış menâkibnâme/gazavâtnâme türünün en eski ve Varna savaşının en önemli kaynaklarından. İnalçık buradaki malûmatı batılı kaynaklarla mukayese ederek bir değerlendirme yapar. Batı kaynaklarının en önemlisi, bu savaşta en mühim rolü oynayan Yanko'nun (Hunyadi Yanoş) mektuplarıdır. Ayrıca İnalçık, Gazâvat'ta ve Tevârih-i Âl-i Osman'da bulunmayan bazı ayrıntıları bilhassa II. Murad devrini, hatta ikinci derecede şahsiyetleri Osmanlı arşiv belgelerinden tespit etmiştir.

Böylece o zamana kadar araştırmacıların tasavvurundaki araştırma metotlarını temelinden değiştiriyor, tabloya sadece yeni elemanlar katmıyor manzaranın görünüşünü bütünüyle yeni baştan ortaya koyuyordu.

İnalçık'ın bu devreyi aydınlatan çalışmaları Balkanlı araştırmacıları etkileyerek, benzer çalışmalar üretilmesini sağlamıştır. İnalçık kritik bir dönemin kroniği ortaya çıkardı ve bu

kaynağı modern bilimsel metotlarla neşrederek araştırmacıların hizmetine sundu. Balkanlar için bu devre bir kilit noktası olduğu için bu çalışma Bulgarcaya da çevrildi.

Halil İncalcık: Gazavât-ı Sultân Murâd b. Mehemmed Hân

İncalcık'ın 1943-1954 yılları arasındaki döneminde ortaya koyduğu çalışmalar Osmanlı tarihinin kuruluşu, Balkan fetihleri ve bu coğrafyada örgütleniş gibi birçok önemli meseleyi aydınlatarak işin temelini kurmuştur. O, bu araştırmaları Osmanlı arşivlerinde keşfettiği çok önemli belge koleksiyonlarını tahlil ederek vücuda getirmiştir. İncalcık'ın peş peşe yayınladığı çalışmalar Balkanlarda kurulan Osmanlı düzeninin karakterini ve bu coğrafyanın, Osmanlı'nın nüvesinin şekillendiği bölge olduğunu detaylarıyla gösteriyordu.

Halil İncalcık'ın Tarih Anlayışı

İncalcık'tan önce meseleyle ilgilenen araştırmacılar manzaranın temel unsurlarını tespit edememişlerdi. Kendisini diğerlerinden ayıran ve meselelere çok yönlü bakarak bütüncül yapıları ve bunların esaslarını görmesini sağlayan özelliklere sahipti. İncalcık'ın yetiştiği dönem ve çevrenin koşulları, Fransa merkezli Annales ekolünün tarih görüşlerinin tesirleri ve Osmanlı arşivlerinin önemini çok erken fark edişi gibi hususlar, onun tarihçiliğinin niteliğini belirleyen önemli süreçlerdir. Analitik düşünce, bilgileri transfer edebilme, güçlü hafıza, muhakeme ve mukayese yeteneği, delilleri ayrıntılı biçimde tahlil edip çözümleme ve bunları bir bağlama oturtarak tarihi gerçekleri ispat gibi bir takım özellikler, sahip olduğu yeteneklerden bazılarıdır. Ayrıca, tarihi hadiselerin ve kurumların arkasında yatan sosyal, ekonomik ve coğrafi koşulları ortaya çıkarma çabası, tarihçiliğinde belirgin biçimde göze çarpar. Böylece İncalcık, nakil geleneğine itibar etmeyip, tarihin gerçek sebeplerini araştırmaya yöneldi. Tarihi mesele ve yapıları disiplinler arası ve karşılaştırmalı bir yöntemle ele alıp, pek çok meseleyi aydınlatarak yanlışları düzeltti. Geliştirdiği metot bugün dünyanın

farklı yerlerinde pek çok araştırmacı tarafından takip edilmekte ve teorik katkıları, meseleyle ilgilenen bir çok tarihçinin bakış açısını oluşturmaktadır.

İnalcık'ın araştırmaları Osmanlının temel yapısını, kurumlarını, organizasyonunu, idari, askeri ve sosyal ekonomik sistemini ve Avrupalı diğer devletlerle olan ilişkilerini aydınlatmıştır. Bu yeni Avrupalı devlet tarih sahnesine, tarımın tüm dünyada temel üretim faaliyeti olduğu bir zamanda çıktı. Kurulduğu coğrafyanın siyasi, fiziki ve stratejik avantajını değerlendirerek kısa sürede Trakya ve Balkanlara doğru genişledi. Osmanlıların Balkanlarda hızlı ilerleyişi ve esaslı yapılar üzerinde hâkimiyetini tesisi ilmi bakımdan cevaplanması gereken en önemli meselelerdendi. İnalcık'ın bazı çalışmaları, bu meseleler üzerine odaklanmıştır. Arşivlerde yaptığı belge arkeolojisinde önemli kaynaklar keşfetti. İnalcık'ın belgelerin önemini fark etmesini sağlayan unsur bakış açısıdır. Onun bakış açısının dayanaklarından biri de, bu genç Avrupalı devletin Balkanlarda esaslı bir sosyal, ekonomik ve idari yapı kurmuş olmasıdır. Bu perspektifle tarihi meseleleri çözümlendiği çalışmaların her biri, manzaranın bir parçasını ortaya çıkararak devletin ana hatlarını ve genel görüntüsünü tamamladı. Böylece, Balkanlardaki Osmanlı düzeninin temel parçası olan bir çok unsur, İnalcık'ın çalışmalarıyla bu düzendeki yerini almış oluyordu.

Halil İnalcık'ın Değerİştirdiği Osmanlı Algısı

Osmanlılar, Balkan coğrafyasında kılıçla yapmış oldukları fetihler sayesinde mi tutunabilmişlerdi? Bu sürecin en mühim ve belirleyici unsuru askeri baskı ve zorbalık mıydı? Bu sorular büyük ölçüde, İnalcık'ın çalışmalarıyla cevaplarını buldu.

İnalcık'ın araştırmalarında ortaya koyduğu Osmanlı düzeni ve yapısı, feodal unsurların reaya lehine bertaraf edilmesi zeminine oturur. Ona göre, bölgede Osmanlı ilerleyişi halk lehine sosyal bir devrimdir. Osmanlılar fethettikleri bölgelerde *Kanun-i Osmani*'yi tesis ediyordu. *Fetih*, *mîrî toprak rejimi*, *hür reaya*, *tahrir*, *çift-hane sistemi*, *timâr rejiminin* kurulması gibi süreçleri ifade eden Kanun-i Osmani, Osmanlı düzenin bizzat kendisiydi. İnalcık Kanun-i Osmani şeklinde formüle ettiği yapıyla, Balkanlara yerleşen fatih devletin, bölgede yayılışının idari, sosyal ve ekonomik koşullarını analitik bir biçimde ifade eder. İnalcık'ın çalışmaları, bu yapının temel hücrelerini ve bunların birbirleriyle bağlarını, etkileşim ve ilişkilerini ortaya koyar. O, bu yapı taşlarını sistemli ve analitik bir biçimde bir araya getirerek, manzaraya tamamıyla hâkim olmuştur. Yukarıda belirttiğimiz kaynak araştırmaları bu bağlamda kısa sürede başlı başına birer klasiğe dönüşecektir. Bu çalışmalarla İnalcık, devletin temellerini kurmuş ve manzaranın unsurlarını ortaya çıkarmıştır. Osmanlı fethinin bir yağma ve talan harekâtı olmadığını, fetih süreçlerini, unsurlarını ve yapısını sistemli bir biçimde izah etti.

Halil İncalcık'ın Evinde Çekilmiş Bir Fotoğrafi

İncalcık, II. Murad ve Fatih dönemlerine ait tahrir defterlerine dayanarak, Balkanlarda Osmanlı yayılışının tamamıyla *muhafazakâr* (*conservative*) bir karakter taşıdığını, ani bir fetih ve yerleşmenin söz konusu olamayacağını, eski Bulgar, Rum, Sırp ve Arnavut asil sınıfları ve askeri zümrelerinin yerlerinde bırakılarak mühim bir kısmının *Hıristiyan tımar erleri* olarak Osmanlı tımar kadrolarına sokulduğunu ve hiçbir şekilde bir İslamlaştırma politikası güdülmediğini ispat etmiştir.

Tahrir defterlerinde kayıtlı olan mahalli beyler, Hıristiyan sipahiler, peskoposlar, papazlar, metropolitler, voynuklar, martoloslar, baştınalar gibi pek çok unsur İncalcık'ın dikkatini çekmiştir. Kayıtlar, fetihten sonra Osmanlıların Balkanlarda Hıristiyan unsurlara dirlikler tevcih ederek, bunları tımar sistemi içerisine soktuğunu dolayısıyla bu unsurların Osmanlı idari yapısının birer parçası olduğunu göstermektedir.

İncalcık bu kayıtları sistemli bir analize tabi tutarak Osmanlı tarihinin kuruluşu, bilhassa Balkanlara doğru yayılışı ve Balkanları fethi meselesi üzerinde bilimsel yöntem ve kaynaktan yoksun, maksatlı ve taraflı olarak türetilmiş teorileri düzeltmiştir. İncalcık, Balkanlarda Osmanlı idari yapısı içerisinde feodal beylerin yerlerini ortaya çıkarmıştır, Arnavutluk tahrir defterlerindeki kayıtları kullanarak Balkanların bu bölgedeki keyfiyeti, feodal yönetici elitinin statülerini ortaya koymuştur. Bilhassa Arvanid-ili defterindeki yer adlarının onomastik değerlendirmesiyle bu süreci açıklayan yeni teoriler ortaya koydu. Defterde idari birimlerin eski feodal beylerinin adıyla (Yuvan İli, Zenebissi vilâyeti vb. gibi) kaydedilmiş

olmasını izah etti. Osmanlılar Balkanlarda fethettikleri bölgelere eski beylerinin adlarını veriyorlardı. Bu süreç tüm Balkanlarda işletilmişti (Vılk ili, Laz ili, Şişman ili, Kral ili vs.). Bu uygulama, Osmanlıların bölgeye yerleştikten sonra feodal beyler zümresinin haklarına riayetini, bölgede sağlanan uzlaşının bir göstergesidir.

Arnavutluk defterlerinde eski senyörlerden bir çoğunun subaşı olarak Osmanlı idare sistemine dahil edildikleri görülür. Osmanlı idare kadrolarında mevki bulamamış asillere eski mülkleri olan köylerin büyük bir kısmı timâr olarak tevcih edilmiştir. İncalcık tahrir defterlerinde Hıristiyan sipahilerin varlığını da ortaya çıkararak, Osmanlı idaresinin sadece bey ve asilzâde sınıfını değil, feodal hiyerarşinin daha alt katmanlarında bulunan şövalyeleri de timâr sistemi içerisine alarak bunları Osmanlı idare kadrolarına soktuğunu tespit etti. İncalcık'ın bu tespiti son derece önemli bir keşiftir. Böylece o, tahrir defterleri ışığında Osmanlıların Balkanlardaki askeri ve idari unsurları tasfiye etmek hatta katletmek bir yana, bu unsurları kendi idari ve askeri kadrolarına katmış olduğunu delilleriyle ortaya koyuyordu.

Böylece, İncalcık'ın çalışmalarıyla Türklerin Balkanlarda, “yalnız hükümdarları değil, devlet içinde esas rolü alan sınıfı, yani zâdegâmi kılıçtan geçirdikleri ve bıraktıklarını da zorla İslamiyet'e soktukları” iddiası da çürütülmüştür.

İncalcık ve Avrasya Efsanesi Ödülü

İncalcık'ın çalışmaları, tahrir defterlerindeki kayıtların, Osmanlıların Balkanlarda tutunuşunu açıkladığını ortaya koydu. Bu defterlerdeki verilerin ışığı, bir takım siyasi görüşlere alet edilmeye çalışılan meseleleri aydınlatarak, bu maksatla türetilmiş yanlışları da düzeltmiştir. Osmanlıların Balkanlardaki yapıları tahrip etmediğini, bilakis bunları kendi bünyesine aldığını, onlarla uyum içinde olduğunu ve bu kurumlara hizmet ettiklerini de kanıtlar. Bu

kaynakları tahlil eden İncalcık, Balkanlardaki kurum ve unsurların, Osmanlı hâkimiyeti altında da varlıklarını ve görevlerini sürdürdüklerini ispat ediyordu. İncalcık'a göre, "Osmanlılar, gerek zaruretlerin tesiriyle, gerekse yeni fethedilen bölgelerde halkın itiyat ve hislerine aykırı ani değişikliklerle bir muhalefet uyandırmamak için, başlangıçta, mevcut nizam üzerine sadece hâkimiyetlerinin örtüsünü atıvermekle iktifa etmişlerdir".

Sonuç

Balkanlara köklü bir biçimde yerleşen Osmanlıların bölgenin alt yapısına ve demografik görüntüsüne yaptığı katkılar İncalcık'ın çeşitli çalışmalarında ele alınmıştır. Bölgede Osmanlı idaresinin yerleşmesi tüm Balkanları bütüncül bir yapı halinde birleştirdi. Osmanlı fethiyle Balkanların parçalı görüntüsü ve bu görüntünün sınırları ortadan kalkmış oluyordu.

Sonuç olarak, İncalcık'ın çalışmaları Osmanlı Balkanlarının tarihini, arşiv belgeleri temelinde yeni baştan ve tüm yapılarıyla ayrıntılı bir biçimde ortaya çıkarmıştır. Onun araştırmaları, kullandığı kaynaklar ve geliştirdiği metot birçok Balkanlı tarihçiye ilham vermiştir. İncalcık'ın çalışmaları Balkan tarihine ve Balkanoloji disiplinine büyük katkılar yapmıştır. Ortaya koyduğu çalışmalar bu süreçte imparatorluk arşivinin önemini gösterdi. Birçok Balkanlı araştırmacı İncalcık'ın yöntemlerini ve ortaya koyduğu kaynakların önemini benimseyerek onun takipçisi oldular. İncalcık'ın usûlleri doğrultusunda arşiv belgelerini neşre koyuldukları gibi, onun araştırmalarında ulaştığı sonuçları da kabul ettiler. İncalcık'ın eserleri sayesinde Balkanoloji disiplininin gerçek temelleri atıldı.

Böylece yirminci yüzyılın başlarında Balkanlarda hâkim olan anlayışla oluşturulan Osmanlı görüntüsü, İncalcık'ın çalışmalarıyla değişti. İncalcık'ın eserleri ve fikirleri, Balkanlarda negatif bir süreç olarak değerlendirilen Osmanlı İmparatorluğuna karşı bakış açısını değiştirmiş ve bu görüşler bir kenara bırakılarak yeni bir tarih kurgusu yapılmıştır. İncalcık'ın açtığı çığırılar sadece bu görüşleri değiştirmekle kalmamış, Balkanlı pek çok tarihçiyi onun takipçisi yapmış ve eserleri Balkan memleketlerinde birer klasik haline gelmiştir. Balkan akademilerinin şeref üyeliklerine seçilen İncalcık'a yine bu kurumlarca fahri doktoralar tevcih edilmiştir. Bu yaklaşım, aslında Balkanlarda Osmanlıya olan bakış açısının, artık İncalcık'ın perspektifine göre kurgulandığını ve onun ilmi yöntemleri ve görüşlerinin kabul edildiğinin ispatından başka bir şey değildir.